

Det enkle livet i luksus

Nordmenn mener friluftsliv handler om gode og miljøriktige verdier, og derfor er bra per definisjon. Sannheten er at friluftsfolket er slappe forbrukere som velger lite miljøvennlige løsninger både på hytta, i båten og i skogen.

Utstyrshysteri knyttet til friluftsklær, hytter store som hus, trefotsyken blant båtfolket og bilen som et tredje hjem på veien mellom hus og hytte, har vært tematikk i forskningsprosjektet «Leisure and Sustainable Development: part of the problem or part of the solution?»

– Nordmenn har mistet sansen for «det enkle friluftslivet». Hyttefolkets definisjon av enkelt hytteliv i dag dreier seg om innlagt vann og strøm, oppvaskmaskin og varmekabler i innkjørselen – moderne innretninger som gjør at vi kan slappe av mest mulig på hytta, sier prosjektleder Carlo Aall ved Vestlandsforskning. Prosjektet er finansiert av Miljø 2015 og er gjennomført i samarbeid med Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) i Oslo og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim.

– Det mest fascinerende er at dagens behov for et enkelt hytteliv framstår like viktig som det ble opplevd tidligere, men det har motsatt konsekvens. Mens det gamle, enkle hyttelivet innebar spartanske forhold og lavt konsum, preges hytteliv i 2011 av høyere konsum og økt energibruk, noe som fører til større miljøproblemer, forklarer han.

En voldsom økning i import av turklær forklares bl.a. med stadig mer spesialiserte produkter. Foto: Shutterstock

Det spartanske hyttelivet er i ferd med å bli historie. I dag er norske hytter større enn hus. Foto: Sigmund Krøvel-Velle/Samfoto

Giftige fritidsklær

I prosjektet har forskerne fulgt opp en nasjonal undersøkelse av forbruk knyttet til fritidsaktiviteter som de samme institusjonene gjennomførte i perioden 2005–2007. Denne undersøkelsen viste klart at forbruk og miljøpåvirkning fra fritidsaktiviteter har økt betydelig de senere årene. Nå har forskerne studert fire typer fritidsaktiviteter og produkter knyttet til disse for å finne årsaker til denne utviklingen.

Den første undersøkelsen dokumenterte en dobling i importen av fritidsklær i løpet av skarve fem år, fra 2001 til 2006.

– Vi ser blant annet at økning i antall spesialiserte produkter til eksempelvis skigåing og sykling, har medført økt forbruk. Mange av produktene som er laget med syntetiske stoffer som gore-tex, har kort levetid og må byttes ut ofte. Dessuten bruker vi stadig flere produkter basert på teknologi som er eller kan være miljøskadelig. Gore-texhysteriet er et godt eksempel. Svært få forbrukere stiller spørsmål ved disse produktene, selv om vi vet at de oftest inneholder miljøskadelige stoffer som nesten er umulig å bryte ned i naturen. Nordmenns tanke om et uskyldig friluftsliv gjør oss til sløve forbrukere. Vi er mye flinkere til å stille miljøkrav til varer vi bruker i hverdagen, mener Aall. ▶▶▶

Dreieskive i hyttegarasjen

2007 var et merkeår for det norske hyttelivet. Da tok hytta igjen huset i gjennomsnittstørrelse. Enkle kår er byttet ut med varmekabler som kan styres med en tekstmelding. I nasjonalsangen vår vil den norske mann i hus og hytte beskytte naturen. Den moderne hytteturist er mer opptatt av dreieskive i garasjen, som snur bilen og dermed gjør utkjøring på vei til nærmeste skianlegg til en lek.

– I undersøkelsen spurte vi ganske forsiktig om hyttefolkets forhold til miljø. Flertallet trakk fram manglende sortering av søppel på hytta som det største miljøproblemet. Det er ganske interessant at ingen vurderte miljøaspektet ved at hytta deres på 200 kvadratmeter krever atskillig mer energi enn hjemmet deres, sier Aall.

– Når et gjelder endringene i hyttebruk, er et hovedproblem rett og slett at nordmenn har for god råd. Valg av oppvaskmaskin med trippel A-merking eller varmepumpe til hytta har ingen reell effekt på miljøregnestykket, det er forbruket vårt som er problemet, mener han.

1000 hestekrefter i hekken

Prosjektet har også studert fritidsbåtbruken. Den norske fritidsflåten vokser raskt, fra rundt 400 000 båter i 1993 til omtrent 1 000 000 i 2008. Samtidig øker gjennomsnittstørrelsen og utstyrsnivået. Motorinstallasjonene blir stadig større. Fritidsbåter med bortimot 1000 hestekrefter på hekken eller under dekk, er ikke uvanlig lenger.

Trefotssyken er et kjent begrep blant båtfolket. Denne «sykdommen» handler om alle båteieres lyst til å ha en båt som er bare litt større enn den de allerede har – og «litt» defineres gjerne som tre fot.

– Problemet i Norge er at vi har så mange penger at trefotssyken får spesielt stor effekt nå. Det virker som om hvem som helst når som helst kan kjøpe seg en litt større båt, forklarer Aall.

Bilen som det tredje hjem

Sist, men ikke minst, har forskerne studert hva stadig flere hytter og båter har å si for persontransport og bruken av privatbil. I prosjektet argumenteres det for at den norske hytta eller båten er i ferd med å bli et «second home» for eierne – et feriested med like god standard som i hjemmet.

– Bilen er i ferd med å bli vårt tredje hjem, der vi tilbringer tiden på reise mellom det første og det andre hjemmet. Undersøkelsen viser at de som har hytte noen timers reise fra hjemmet, stort sett alltid bruker privatbil til hytta. Et viktig funn i undersøkelsen er at man må tenke dør til dør-transport hvis man skal tilrettelegge for kollektivtrafikk fra Oslo til f.eks. Geilo, der reisen fra hjem til togstasjon og fra togstasjon til hytta er den kritiske faktoren – ikke togtilbudet mellom Oslo og Geilo. Årsaken er at transportbehovet ikke bare omfatter personer. Familiene skal også ha med seg flere par ski til hver, pluss mat og klær, sier Aall.

Det norske friluftslivet kan ikke bli bærekraftig før forbruket reduseres, mener prosjektleder Carlo Aall i Vestlandsforskning.
Foto: Vestlandsforskning

Den lille og den store debatten

Forskerne har også vurdert hva som kan gjøres for å redusere disse miljøproblemene, og konkluderer med at løsningen må være todelt. I første omgang er det viktig at forbruket knyttet til fritid dreies i mer miljøvennlig retning, eksempelvis ved bevisstgjøring og miljømerking av produkter. Men det må større endringer til for at friluftslivet skal bli bærekraftig.

– Det er naivt å tro at friluftslivet kan gjøres virkelig bærekraftig bare ved å innføre svanemerking av hytter eller båter. Den største negative miljø-

effekten fra friluftslivet henger sammen med økonomisk vekst som gir økt konsum. Men den lille debatten for å bevisstgjøre forbrukerne, kan lede til den store debatten. En slik utvikling er viktig fordi konsumet knyttet til fritid øker voldsomt i den vestlige verden, og innebærer risiko for å bli et alvorlig miljøproblem, avslutter Aall.

Fakta om prosjektet

Tittel: Leisure and Sustainable Development: part of the problem or part of the solution?

Prosjektperiode: 2008–2010

Institusjoner: Vestlandsforskning, Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU).

Prosjektleder: Forskningsleder Carlo Aall, Vestlandsforskning, e-post: carlo.aall@vestforsk.no

Om programmet

Norsk miljøforskning mot 2015

Miljø 2015 er et bredt, tverrfaglig forskningsprogram som skal gi kunnskap om sentrale miljøspørsmål og danne grunnlag for framtidig politikktutforming.

Programmet skal sikre bred deltakelse i miljøforskningen og løper fram til 2016.

Mer informasjon finnes på:
www.forskningsradet.no/miljo2015